

Werkgroep 19e eeuw

De negentiende eeuw herleeft. Zij blijkt vitaler dan sinds vele jaren het geval is geweest, wanneer men tenminste mag oordelen naar de wetenschappelijk belangstelling die ze opwekt. Nadat er sinds het midden van de jaren zestig een zeer duidelijke opleving valt te constateren in de bestudering van de 18e eeuw, worden er een decennium nadien op verscheidene terreinen vrij plotseling activiteiten ontplooid die duidelijk maken dat ook de periode tussen de Franse revolutie en de Eerste Wereldoorlog op een breed veld intensievere aandacht gaat krijgen.

Tijdens een bijeenkomst van het Bestuur van de Maatschappij der Nederlandse letterkunde in de herfst van 1975 ontstond de gedachte na te gaan of er mogelijkheden zouden zijn voor de oprichting van een Werkgroep 19e eeuw. Van meet af aan lag het in de bedoeling niet alleen respons te zoeken binnen de Maatschappij zelf, maar ook vertegenwoordigers van daarbinnen niet aanwezige disciplines te polsen, opdat er bij voldoende belangstelling een gezelschap zou ontstaan dat zo breed mogelijk was samengesteld. Wat men zich voor ogen stelde, was een multi-disciplinaire en bij voorkeur ook een interdisciplinaire aanpak - een zo veelzijdig mogelijke informatieverstrekking, uitwisseling en stimulering, waarvan het totale complex van het op dit tijdvak gerichte onderzoek zou kunnen profiteren.

Bij de eerste aanzet tot nadere uitwerking van deze conceptie kwam aan het licht dat een groepje neerlandici bezig was met plannen tot het oprichten van een documentatieblad 19e eeuw, min of meer vergelijkbaar met de sinds 1968 bestaande publikatie voor de 18e eeuw. Gelukkig bleken in dit stadium de beide initiatieven te combineren niet alleen, maar zelfs volledig te integreren.

De reacties op een eerste enquête waren verrassend talrijk en positief, zodat de plannen nader geconcretiseerd konden worden. In dit stadium kreeg de voorbereidingscommissie kennis van een derde activiteit: een interuniversitaire groep theologen werkte al enige tijd aan de stichting van een *Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis van de 19e eeuw*. Hier bleek integratie niet meer mogelijk, en, gezien het specialistische karakter van het laatste plan, wellicht ook minder wenselijk. Er zijn echter goede wederzijdse contacten gelegd en er zijn afspraken gemaakt om te komen tot coördinatie en samenwerking waar en wanneer dat wenselijk blijkt. (Een aankondiging van het eerste, inmiddels verschenen nummer van het *Documentatieblad kerkgeschiedenis* vindt men elders in deze aflevering.)

Op 27 november 1976 vond in Den Haag de oprichtingsvergadering van de Werkgroep 19e eeuw plaats onder verheugend grote belang-

stelling. De organisatie berust voorshands bij een bestuur dat aanvankelijk bestond uit vier personen, t.w. Dr. H. van Dijk, Prof. Dr. M.H. Schenkeveld, Prof. Dr. A.L. Sötemann (voorz.) en Drs. P.A.W. van Zonneveld. Het Bestuur prijst zich gelukkig dat inmiddels Drs. L. Simons, conservator van het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven in Antwerpen, bereid is gebleken als vijfde lid deel uit te maken van dit gezelschap.

Er werd besloten de aandacht voorlopig te concentreren op de totstandkoming van het documentatieblad, waarvan de eerste aflevering nu voor u ligt. Elders in dit nummer stelt de redactie zich voor, en zet zij uiteen hoe zij zich de opzet en de uitwerking van het blad denkt. Naast de uitgave van het Documentatieblad streeft het Bestuur naar het organiseren van een jaarlijks symposium. In volgende instantie zal de mogelijkheid onder het oog gezien worden om een stimulerende en coördinerende functie te vervullen bij de totstandkoming van werk- en projectgroepen, van tentoonstellingen op het terrein van de 19e eeuw, etc. Voorstellen en initiatieven van de zijde van de leden worden eveneens graag tegemoetgezien, en zullen naar vermogen bevorderd worden.

De oprichtingsvergadering werd gevolgd door een panel-discussie over 'Douwes Dekker - Lebak - Multatuli', waaraan werd deelgenomen door Dr. A. Alberts, Drs. B. Luger, P. Spigt, Prof. Dr. G. Stuiveling en Paul van 't Veer, onder leiding van de voorzitter. De levendige gedachtenwisseling, waaraan in tweede termijn ook werd deelgenomen door een aantal van de toehoorders, bewees de vruchtbaarheid van het uitgangspunt: een probleem te laten behandelen van verschillende invalshoeken uit- in dit geval historische, politieke, biografisch-psychologische, ethische en literaire. Hoewel er bepaald geen eensluidende conclusies uit de discussie resulteerden - iets dat ook wel niemand zou hebben verwacht - werd er toch een voor velen verhelderende reeks perspectieven geboden op wat nog steeds een kwestie is waarbij men zich wezenlijk betrokken blijkt te voelen.

Inmiddels heeft het Bestuur zich beraden op een symposium dat in de tweede helft van november 1977 kan plaatsvinden. De eerste suggestie: om als onderwerp 'het Rijksmuseum' te kiezen, bleek na overleg met enkele stafleden met het museum beter in de loop van 1978 realiseerbaar. Daarom is besloten ditmaal 'het jaar 1848' tot onderwerp te kiezen. De eerste contacten met mogelijke sprekers zijn gelegd, en er wordt overwogen een nummer van het documentatieblad te wijden aan aspecten van de problematiek die niet of slechts zijdelings aan de orde (kunnen) komen in referaten. De plaats van samenkomst staat nog niet vast, al zal het vermoedelijk een van de grote steden in het Westen worden. Wat de omvang betreft wordt gedacht aan een vrijdagavond en een zaterdag. Nadere gegevens volgen zo spoedig mogelijk. Dank zij het bijzonder vriendelijke initiatief van het Toneelmuseum hebben de leden intussen een uitnodiging ontvangen voor een bijeenkomst op 5 april, gewijd aan Multatuli's *Vorstenschool*, en voor een rondleiding over de in het museum georganiseerde tentoonstelling over het theater in de 19e eeuw met daarbij aansluitende

discussie tegen het eind van die maand. Wij hopen dat ook deze activiteiten het begin zullen vormen van geregelde contacten met andere instituten die zich, al of niet incidenteel, op het terrein van de Werkgroep bewegen.

Namens het Bestuur wil ik tenslotte de hoop uitspreken dat deze eerste stappen de aanloop zullen zijn tot een succesvol en levendig bestaan van de Werkgroep 19e eeuw. Dat zal echter niet mogelijk zijn zonder de actieve medewerking van vele leden, zowel ten behoeve van een goed functionerend documentatieblad, als in andere opzichten. Daarop doen wij dan ook graag en vol vertrouwen een beroep.

Namens het Bestuur,
A.L. Sötemann, voorz.